

Egy kultusz margójára

2011 november 13. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Megkerülhetetlen könyvet írt József Attiláról évekkel ezelőtt Mórocz Zsolt. Világosan kimutatta, hogy a „proletárköltő” felnétkorában nem nyomorgott, kommunista hitével tökéletesen megfért, hogy nagytékések pénzelik, könnyelműen szórta a pénzt, és a barátai nem azért nem segítették, mert kőszívűek lettek volna, hanem mert egyszerűen nem lehetett rajta segíteni.

Mórocz aztán megkapta a József Attila Fan Klubtól, hogy micsoda gazember, miért kutakodik a költő pénztárcájában... Mintha a másfajta vélemény nem lenne fontos, mintha k?szobrok formájában közkelet?en kedvelt irodalmi félisteneinkr?l nem írhatnánk meg tévedéseiket, rontó szándékaikról, emberi mulasztásaikról hallgatnunk kellene.

Ahogy Pet?fir?l a szabadság, József Attiláról pedig a nélkülözés jut eszünkbe, úgy kapcsoljuk Ady Endréhez a következ? gondolat kísérletet: igaz, hogy még barátai szerint is önz?, hisztérikus, betegesen féltékeny ember és igen hajlékony jellem volt, de költ?i nagysága miatt ne vizsgáljuk, hogy milyen elveket vallott, kikkel járt karöltve, és egyáltalán nem fontos politikai-világnézeti felfogása. Hiszen zseni volt – mondják a kultusz hívei –, a zseninek pedig mindent szabad.

Az Új versek íróját, éppen úgy, mint József Attilát, leginkább egyoldalú interpretációkból ismerjük. A korabeli konzervatív bírálatokról pedig fogalmunk sincsen. Nem hiszem, hogy sokan olvasták Herczeg Ferenc, Rákosi Jen?, Tisza István (Rusticus álnéven) és mások kritikáját. Így aztán az Ady-vitában Szabolcska Mihály emléke ülepszik le, rá is jobbára Költ?cske Mihályként emlékezünk, és persze a korabeli disputa természetét és tétjét sem igen értjük. Hely hiányában nem fejthetem ki a konzervatív Ady-kritika igazságait és tévedéseit, maradjunk annyiban, hogy a kommunisták – mint mindenben – utólag ebben is össze-vissza hazudoztak, és a kultusz híveinek fogalmuk sincs arról, mit beszélnek, amikor Herczegéket nívtlannak, a nyugatosokat pedig haladónak értékelik.

Feltétlenül át kellene értékelnünk magunkban az iskolában belénk vert Ady-képet. Hiszen lehet valaki a Hortobágy ?szinte hangú poétája, és egyidej?leg földig rombolhatja a régi Magyarországot, barátaival, polgári radikálisokkal, szociáldemokratákkal, szabadk?rm?vesekkel. Ady Endre rossz emberi tulajdonságai, alkoholizmusa, kitarthatósága, gyengeségei miatt teljesen környezete hatása alá került: ?k sugdostak a fülébe Tisza István ellen, ?k fizették kedvteléseit, ?k tartották kézben, amíg „a földnek bolondja, elhasznált, szegény magyar” költ? sírba nem hanyatlott.

A dualizmust rossz tanáraink miatt hajlamosak vagyunk a feudális elmaradottság id?szakának bélyegezni, holott százötven esztend?re visszatekintve éppen Ady kora volt a magyarság egyetlen igazán emelked? korszaka. Minden, amit ma Budapesten és szerte a Kárpát-medencében látunk épületben, intézményben, ami megmaradt szellemben, európaiságban, polgári életformában, 1867 után keletkezett. Ady elviselhetetlennek érezte a saját korát, de szabadon támadhatta a magyar miniszterelnököt, elmondhatta gazembernek, gyilkosnak, bolondnak, és a

haja szála sem görbült. Mindezt csak a tárgyilagosság kedvéért szögezzük le: a magyar szabadelv?ség tehát mégsem igazta le a nemzetet, így a költ?k nagyon is szabadon élhettek, alkothattak.

Mintha még senki sem merné kimondani Magyarországon, mert a szent tehének farba billentéséhez jókora bátorság szükséges: Ady – meglehet, akaratlanul – a maga határozott kapavágásaival hozzájárult a régi Magyarország sírba bocsátásához. A költ? a forradalmat várta, de nem érthette meg a történet végét. Magyarok milliói viszont igen: 1918–1919 ismeretében Ady prófétasága tarthatatlan. Dózsa György népe helyett Kun Béláékkal rohantunk a forradalomba, a költ? barátai pedig – Jászi Oszkártól Kunfi Zsigmondig – elégtelenre vizsgáztak a reálpolitika elemi iskolájában. És azt se feledjük, hogy az ?szirózsás forradalom napjaiban Ady táviratban köszöntötte Károlyi Mihályt, lakásán fogadta a Nemzeti Tanácsot, és felettébb kétséges, hogy halálos betegen valóban azt rebegette volna, hogy ez nem az ? forradalma.

Már Kosztolányi Dezs? is észrevette, hogy Ady nemigen konyít a politikához: „(Ady) els?sorban mint politikai költ? híres, emlegetett. M?vészi szempontból itt támadható leger?sebben. (...) Politikai verseit többnyire megrendelésre írta a napilapok tárcarovatába, vagy a Galilei-kör március 15-i ünnepére.”

Nem vitás, hogy Ady életm?véb?l páratlanul értékes irodalmi szövegei, versei, kritikája, olykor prózája, nem pedig babonás hitbe, zavart, ködös jóslatokba burkolt közéleti, politikai látomássorozata a maradandó érték. Ady nem volt vátesz, csak a kultusz hívei ruházták fel utólag olyan csodálatos tulajdonságokkal, amelyeket a figyelmes kortársak nem észleltek. Hogy például Erdélyt elveszíthetjük, nemcsak 1918-ban a Veres Pálné utcai betegágyból látszott, de már harminc évvel korábban felmerült minden gondolkodó, számolni tudó magyarban.

Az Ady-cégért már a háború el?tt a maguk ízlésére pingálták népiek és urbánusok, és mindenki iparkodott kiszakítani egyet és mást a gazdag örökségb?l. Az irodalomtörténet – furcsa módon – mégis csak a költ? melletti vallomásokat tartja számon. Lássuk például a református ítéletet az Ady-perben. Az erdélyi püspök, Makkai Sándor Magyar fa sorsa cím? könyvét sokan ismerik, de az abban vázolt protestáns „üdv történettel” szembe helyezked? Ravasz László véleményét nemigen idézik: „Nem a hasznosság, nem az eredmény dönti el az emberek becsét,

hanem motívumaik tisztasága és szolgálataiknak áldozatosága. Ezért tartom én Tisza Istvánt egyik legnagyobb embernek, s ezért sajnálom, hogy Ady Endre ízlése, vére, történelmi öntudata ellenére azoknak a társaságában volt mindig, akik ?t megrontották” – írta visszaemlékezéseiben Ravasz püspök.

Ady Endre mellett – és nem helyett! – másfajta sorsokat, ízlést, felfogást is látni illene a magyar irodalomtörténetben. Például Arany Jánosét, akit véletlenül sem nevezünk zseninek, hiszen ez a jelz? a jelek szerint csak az önpusztító, bohém, századfordulós újságíróknak dukál Magyarországon. Vaskos tévedés az önkényes zsenizés, és felettébb ártalmas a humán értelmiségek szokásos térdre hullása egy-egy eltalált, kifejez? verssor el?tt. Mint ahogyan az is, hogy a zseninek joga van az emberi normák fölé emelkedni, s hogy rá nem érvényesek az isteni és emberi törvények.

Szentesi Zöldi László, magyarhirlap.hu

DR. DRÁBIK JÁNOS
100 ÉVVEL TRIANON UTÁN
DVD A trianoni gyaláatról tabumentesen

„Egy film amelyet minden magyarnak látnia kell!”

Ajánló